

Светлана Аџић

Четрнаести међународни конгрес архива

Севиља, Шпанија, 20-26. септембар 2000. године

Четрнаести међународни конгрес архива одржан је у Севиљи, Шпанија, од 20. до 26. септембра 2000. године, у организацији Државног архива Шпаније и МАС-а, међународне невладине организације архива. Колики је значај дат том догађају, показује чињеница да је почасни председавајући конгреса био лично Његово величанство краљ Шпаније Хуан Карлос, док су у председништву домаћина представљали: премијер Шпаније, министри спољних послова и образовања и културе, директор Краљевске академије за историју, председник Регионалне владе Андалузије и надлежни регионални министри. Конгресу је присуствовало око 3.000 учесника, што га чини најмасовније посећеним конгресом током више од 50 година постојања МАС-а. Током конгреса одржани су и састанци органа и тела МАС-а, на којима је усаглашена будућа политика и стратегија рада те организације и усвојене Резолуције Конгреса.

Тема конгреса “**Архиве новог миленијума у информатичком друштву**” представљала је прави избор, јер је пружила прилику да се истакну резултати постигнути коришћењем најновијих технологија у архивима и интереси проузроковани глобализацијом информација, да се размотри утицај и место професије архивисте у новом миленијуму који је већ обележен важним друштвеним, технолошким, политичким и законодавним трансформацијама. Овом темом Конгрес је практично завршио вишегодишњу стручну расправу, која је започела на 13. конгресу у Пекингу 1996. године, о импликацијама информатичке револуције на стварање нове генерације докумената која заслужује посебну анализу и препоруке архивској заједници ради што правилнијег суочавања и решавања стручних проблема који проистичу из бурног развоја информатичког друштва. Конгрес архивиста 2000. године био је посвећен и дугој историји професије, као научној дисциплини и стручној пракси и њеној стратегијској улози коју има као посредник између грађана и влада, администрација и култура.

Конгрес је радио у три пленарне и две паралелне сесије, а био је организован и претконгресни семинар, који је био посвећен питањима приступа и права коришћења архива,¹ те више презентација и предавања о одређеним темама од интереса за међународну архивску заједницу.

Представници Архива Југославије учествовали су на тој међународној активности највишег ранга по два основа:²

I на Конгресу, као члан светске заједнице архива;

II на Генералној скупштини МАС, као члан А категорије, односно као представник Југославије.

I

Прва пленарна седница била је посвећена *Руковању и коришћењу електронских архива у контексту глобализације*.³ Главни реферат са истим насловом поднела је Magdalena Canellas Anoz из Шпаније. Брзи развој информационих технологија највидљивији је симбол света који се мења. Електронски документи, у широком распону некомпатибилних формата из различитих генерација технологије, из старијих и застарелих законских система, коегзистирају са модерним, комплексним и мултимедијалним формама. У свим излагањима током те сесије истакнута је неопходност стандардизовања система и апликација како би се електронски документи сачували. Учесници Конгреса обавештени су да Комитет МАС-а за електронске документе припрема водич који ће понудити решења за рад, руковање и чување електронских докумената. Суочени са изазовима и могућностима које пружају електронски документи, професионални архивисти су прихватили чињеницу да и у њиховом раду и у обуци, мора доћи до промена. Ако се такве промене не догоде, професија архивсте постаће постепено ирелевантна, а архивске институције ће постати, мање-више, музеји информационих артефакта. Улога архивсте мора се заснивати на целокупном животном циклусу електронског документа и мора се дефинисати као серија активности неопходних за идентификацију,

¹ Главне теме претконгресног семинара биле су: Приступ документима: демократско право; Европско законодавство о приступу архивама; Приступ документима у Латинској Америци и земљама Кариба; Архивски системи и сређивање архивске грађе; Развој методологија и радних инструмената; Архиви и информатичка технологија

² Савезна влада, на својој 156. седници, одржаној 14. септембра 2000. године утврдила је *Основу за учешће југословенске делегације на 14. међународном конгресу архива*. За учешће на том конгресу Влада је одредила југословенску делегацију у саставу: шеф делегације Јован Поповић, директор Архива Југославије, Драган Гачић, помоћник директора, и Светлана Ацић, начелник у АЈ, чланови делегације. Из Србије Конгресу су присуствовали представници Архива Србије и директор Историјског архива Београда, док су из Црне Горе присуствовали директор и заменик директора Државног архива Црне Горе, те директорка Републичког завода за културно-просветну сарадњу са иностранством.

³ Поднесена су и четири кореферата о следећим темама: 1) Заштита и миграција електронских докумената: Статус теме; 2) Законски статус електронских докумената: компаративни преглед; 3) Информационе технологије у Корисничким службама; 4) Утицај технолошког окружења на архивску теорију.

заштиту и чување, с акцентом на обезбеђивању доступности и разумљивости таквих докумената. То се може постићи усвајањем активног приступа, укључивањем у целокупан спектру архивских задатака и током целог животног циклуса електронског документа, тј. од концепције, стварања и заштите, преко приступа. У вези с тим, функција архива се заснива на три основна принципа:

1. Контроли стварања докумената, која мора да обезбеди њихову аутентичност, сигурност и заштићеност - Овде архивисти морају да израде упутства којима ће дефинисати њихове функције, тако да њима могу да раде ефективно специјалисти из једног опсега дисциплина и сами ствараоци докумената.

2. Вредновању - Архиви треба да успоставе интелектуалну контролу над архивским документима. То такозвано функционално вредновање мора бити засновано на широком знању самих организација које их стварају и функцијама и радним процесима и треба да се спроведе на концептуалном нивоу животног века електронског документа.

3. Заштити, приступу и коришћењу - Архивски електронски документи треба да остану доступни и разумљиви, што није лак задатак, имајући у виду да се информациона технологија, на коју се електронски документ наслања, наставља да развија изузетном брзином.

Архивске институције и архивисти морају бити активно ангажовани у стварању електронског документа, јер још могу да утичу на развој законодавства у тој области и развој политике, стандарда и праксе у погледу управљања и руковања електронским документима, дакле да имају утицаја са становишта законског, политичког, организационог и технолошког становишта. Компјутерски системи застаревају, па и информације које се уз њихову помоћ стварају постају недоступне за генерације компјутерских система које их наслеђују, тако да се електронски документи морају копирати на нове медије да би се обезбедили њихова трајност и доступност. У вези са заштитом разумљивости, односно схватљивости документа мора се водити рачуна да се одређене информације не садрже у документу. Информација која постоји у сродним документима мора да се обезбеди архивским описом провенијенције документа и историјског контекста у коме је документ настао и био коришћен. Постоје три општа метода за обезбеђивање приступа електронском документу: копије на физички медиј: магнетске траке, дискете, CD ROM. Пренос документа посредством телекомуникација олакшан је брзим развојем Интернета. Одржавање баланса између заштите докумената и њихове дисеминације примарна је улога архивисте. Искуства у тој области, у тој декади, укључују: заштиту оригиналних докумената, дигитализацију документа, односно обезбеђивање дигитализованих репродукција ради коришћења.

У многим земљама архивско законодавство није успело да електронске документе чврсто веже за архивске институције. Закони о

евиденцијама разликују се од земље до земље. Уопште узев, вредност електронских докумената као доказних средстава на судовима је мала, ако се уопште и призна. Напори су тек у зачетку да се том проблему посвети пажња постављањем стандарда или израдом нове легислативе. Шпанија је међу првим земљама која је Указом краља законски признала електронски документ као валидан документ на суду.

Друга пленарна седница била је посвећена развоју архивске науке као научне дисциплине. Главни реферат *Експанзија архивске науке као дисциплине* поднео је Hermann Rumschottel, генерални директор Баварског државног архива.⁴

Сесија је у целини понудила историјску ретроспективу, опис и анализу развојних фаза архивске науке од времена Француске револуције. Концентрисала се на еманципацији теоријске и примењене архивске науке током последњих 50 година. Истраживала је објекте (садржаје и методолошке структуре), методе и резултате истраживања спроведених до сада, потом канале научних комуникација и доктрине (публикације, конгресе, организације, професионалне инструкције). Бавила се важношћу интердисциплинарне оријентације, реципрочним вредностима архивске науке и описом струке, те односом између регионалних и глобалних елемената у теоријској и примењеној архивској науци. Важно питање, на које још не може да се одговори, јесте да ли архивска наука треба да буде академска дисциплина или не. Идентификоване су различите “дефиниције” архивске науке, различити сетови научних захтева у архивској науци и широк спектар тема које су истраживачи проучавали у различитим земљама. Усвојен је предлог да се проуче уџбеници архивских школа, међународни часописи и неки важнији национални журнаи. У вези с темом утврдило се да електронски документ није потпуно нова категорија “извора”, какви су пергамент, микрофилм, мапа или филм, али је он довео до основне промене у самој парадигми архивске теорије и праксе. Дигитализација утиче на већину области приватног и радног живота, тако да ће у наредним декадама доминирати мешане форме (делом дигитални, делом традиционални медији), хипермедији, продукти мултимедија и огромне количине папирнатих докумената, а процес дигитализације ће се проширити не само на видео и телевизијску продукцију, снимање звука, регистре власништва, књиге компаније, рендгенске снимке, пројекте изградње и архитектуре, али и на део класичних културних добара у архивима (слике, видео и аудио медији), што ће све имати директне импликације на методе руковања новим архивским наслеђем. Према тврђњи једног од излагача на тој сесији, системи мултимедија доводе у питање сређивање у серије или поделу на различите категорије,

---

⁴ У склопу задате теме поднесена су и четири кореферата: 1) Историја архивске науке: историографски преглед; 2) Ка образовном моделу; 3) Нове области, нови архиви; 4) Присуство архива у законским регулативама.

“унифицирајући” оралну традицију, писане продукте државних управа, све или скоро све у дигиталној форми, повезани хипермедијима и доступним on-line. Имајући то у виду, корисно је разликовати следеће категорије :

1. електронски документи из система канцеларијског пословања или Workflow systema или документи сређени аутоматски или полуаутоматски (делимично инкодирани и са дигиталним потписом);

2. географски информациони системи и службе јавног информисања (време, временске прогнозе, саобраћај, туризам)

3. телемедицина (слике и системи обраде докумената у болницама, информациони системи за докторе и болнице, електронске болесничке историје, long-distance дијагнозе и радиолошке дијагнозе, аутоматизација дијагностичких метода; здравствени информациони системи, у најширем значењу те речи, у вези с процедурама за одобрење лекова, документација о секундарним ефектима и сл.);

4. научне базе података као извори за документе у вези са историјом науке и коришћење знања.

Предвиђа се пораст видео и звучних докумената и то великом брзином. Радио и телевизија ће постати дигитални медиј, који омогућује аутономан приступ, приступ насумице, сличан ономе који обезбеђује штампа или књиге. У већини случајева, аудиовизуелни документи ће се сударити с комплексним хибридним системима (папир, микрофилм, традиционални аудиовизуелни документи, дигитални медиј). Одлике аудиовизуелних докумената остаће нетакнуте (трајност физичких медија и заштита информација). Развој информационих технологија довео је до озбиљних криза идентитета у архивској професији. Кључни архивски задаци и професионализам у обављању тих задатака сада су пред већим захтевима него икада (вредновање архивске грађе и одабир, заштита и рестаурација, дисеминација и опис као гаранција за дугорочни приступ. Архивски принципи (провенијенција, стратегије вредновања, аутентичност и трајност архивског документа, рестаурација, дисеминација и опис, корисничке службе за јавност и истраживаче) морају се скројити према новим формама докумената. У супротном, постоји опасност да се информација (заједно са одговарајућим продуктима функција хипермедија) скоро потпуно изгуби или ће друге професије преузети архивске послове убудуће. Фокусирање на “текуће” документе доводи до ситуације да рад са “старим” архивским документима изгледа превазиђен. Зато, информационе технологије постављају два главна изазова пред архиве и архивисте:

1. контролу над продукцијом фондова и
2. апликацију технологије у архивским службама.

Коначно, у оквиру расправе о електронским документима, размотрено је и место архива у законским инструментима.⁵ Основни концепт архивског документа узима се као полазна тачка у расправи о тој теми. У вези с тим, обавезно је направити разлику између законске и информационе функције документа. Штавише, класификација заснована на коришћењу архивских докумената морала би бити одређена како би обезбедила општи концепт који се може прихватити за све области закона који се односи на архиве. За архивске посленике биће занимљиво да се упознају са становиштима у вези са архивима и њиховом регулативом, конституционалним и универзалним особинама докумената, са компаративним студијама законодавства о архивима и архивској грађи. Посебно су наглашени архиви у Европској унији, те директиве Европске уније које регулишу питања архива. Као закључак направљен је покушај да се понуди концепт архивског документа који би био универзално валидан упркос разликама у њиховим националним карактеризацијама или чак као резултат њихове различитости.

Трећа пленарна седница разрађивала је улогу архива у друштвима која имају доста слободног времена, захваљујући технолошким предностима којима та друштва располажу. Занимљиво је било и излагање о маркетингу, искуствима и предлозима, у институцијама које се баве заштитом културних добара, попут музеја, археолошких ископина, изложбених простора где се посетиоцима наплаћује улазница или на други начин комерцијализују предмети заштите. Архиви су вероватно једине установе овог типа које се не спомињу у контексту комерцијализације предмета њихове заштите. Аутор у свом кореферату тврди да је успех културних институција управо везан за комерцијални профит, јер омогућава бољу заштиту специфичних права јавности у погледу права на јавну имовину и покушава да анализира узроке и нагласи тај феномен који укључује специфичност тих права јавности на јавну имовину, у примарној функцији архива, односно њиховој административној функцији, конзервативном ставу архивиста и потреби друштва за неограниченим правом приступа информацијама. У једном од кореферата на овој седници говорило се и о обуци архивских корисника, на примеру искустава у Националном архиву Сенегала и Прекоокеанског архивског центра Aix-en-Provence (Француска). Упоредне анализе те две локације значајне су јер показују сличне образовне и информационе потребе архивских корисника, упркос великим разликама између та два архива: категорије корисника; предмети истраживања; квалитет документарног извора који се чува у депоима; природа и квалитет истраживачких алата; место нових технологија у дисеминацији информација и протоколима приступа грађи и сл.

---

⁵ С темом Друге пленарне седнице, шеф југословенске делегације и директор Архива Југославије приложио је реферат са називом "Место и улога законских инструмената", као расправу на реферат Jose Maria Desantes Guanter из Шпаније.

Прва паралелна седница била је посвећена и питањима стандардизације архивске информације и њене троструке улоге. Излагање је поднео директор Националног архива Мађарске. Према дефиницији излагача, стандардизација омогућава:

- ◆ стварање разумљивог система за претраживање информација;
- ◆ коришћење система претраживања, али тако да сваки корисник подједнако разуме значење садржаја и сам систем;
- ◆ да се упозна са различитим архивским теоријама и праксама.

Архивску информацију је тешко стандардизовати, јер она има компликовану структуру, али то се мора учинити, бар до извесног степена, а контекст мора бити структурисан, што је такође врста стандардизације, с циљем да се створи систем одлагања и претраживања. Након трансфера докумената у архив, архивисти се суочавају са неколико система и стандарда које су саме организације поставиле. Приликом обраде тих докумената морају да успоставе нови систем с новим стандардима не уместо већ преко постојећих система, јер се они морају чувати што је више могуће према принципима провенијенције. Архивска информација је смештена у архивском документу, и једна од најглавнијих дужности архивисте је да “открије” ту информацију. Најбољи начин приступа информацији је описати је. Архивска дескрипција, односно опис, чини да се појаве и садржај и контекст. Дobar опис, ако се поступа према утврђеној политици обраде, постаје делотворан алат стандардизације. Највећу вредност стандарда МАС-а, ISAD(G) и ISAAR(CPF), по мишљењу тог излагача, управо је чињеница да су засновани на принципима провенијенције, јер контекст има превасходну улогу у опису (систем нивоа). Архивски свет је доживео дубок утицај појавом два наведена стандарда. Њихова примена је почела у многим земљама света, јер су, упркос свему, постигли свој циљ, увели су један број заједничких елемената доброг квалитета у националне праксе и увели професионални начин размишљања.

Друга паралелна седница била је посвећена архивској терминологији. Сесија је дала историјат потреба издавања међународног речника архивске терминологије, почевши од 1933. године, када је та потреба први пут изнесена на првом састанку Комитета архивских стручњака под покровитељством Међународног института за интелектуалну сарадњу. На другом конгресу архива, одржаном у Хагу, 1951. године, формиран је Комитет МАС за терминологију, што је довело до публикавања Лексикона архивске терминологије 1964. године и Речника архивске терминологије 1988. Дебате које се сада воде о том питању поново наглашавају велику потребу за међународном разменом мишљења о архивској терминологији. Дат је добар предлог да се установи компјутерски систем кодирања као истраживачки алат заснован на

структури и елементима описа (EAD: Encoding Archival Description).⁶ Дебата о терминологији представља изванредну прилику за EAD да се издигне изнад сопствених оригиналних поља у апликацијама и да обезбеди много боље моделе за целокупну архивску заједницу, омогућавајући ISAD(G) стандарду да се много активније примењује.

II

РАД ГЕНЕРАЛНЕ СКУПШТИНЕ И ДРУГИХ ТЕЛА МЕЂУНАРОДНОГ АРХИВСКОГ САВЕТА

1. ГЕНЕРАЛНА СКУПШТИНА

Четрнаеста Генерална скупштина МАС-а одржана је 22, 23 и 26. септембра 2000. година. Присуствовали су јој представници А и Б категорије. Током три радне сесије поднесени су извештаји о раду МАС-а за раздобље 1996-1999. година, о раду комисија, регионалних стручних тела, Округлог стола, Европског одбора, секција, комитета и радних група, те финансијски извештај, извештај о висини котизација за чланице МАС-а, буџет за 2001. годину. Такође су поднесени извештаји о пројектима, завршеним и онима у току.

Посебно значајна била је расправа о Предлогу за статутарне промене, који је у суштини представљао реформу структуре и надлежности МАС-а и његових органа. Основни интерес који је покренуо и усмеравао потребу за променама је жеља да се МАС претвори у сервисну организацију за своје чланове и архивску професију широм света. Промене су биле неопходне да би се успоставило балансирано учешће у МАС-овим програмима за све архивисте на свим нивоима света. Глобално обележје организације диктираће и састав чланства у свим МАС-овим телима и у процесима одлучивања на највишим нивоима и свим следећим нивоима. Новим статутарним одредбама обезбеђује се и транспарентност, ефикасност и економичност операција МАС, те боља дистрибуција његових програма и услуга члановима. Процес реформе МАС-а спроводи се већ протеклих десетак година, и у том процесу Организација је препознала да је комплексност њеног деловања у једном међународном окружењу захтевала много софистицираније мере и надзор. Статутарне измене, које су усвојене на Скупштини, довеле су до следећих главних промена у раду организације:

1. директно укључивање регионалних огранака присуствовањем по службеној дужности председника сваког регионалног огранка седницама реконструисаног Извршног комитета МАС;

---

⁶ Encoded Archival Description (EAD), као стандард припада Друштву америчких архивиста (SAA); Комитет за стандарде описа (ICA/CDS) препоручио је да се овај стандард достави председавајућем Радне групе SAA/CAIE и да се унесу елементи описа ISAD(G) и његова хијерархијска структура у EAD.

2. појачање мандата Извршног комитета с циљем да се нагласи централна политика и приоритети МАС-а на састанцима највишег МАС-овог тела, Генералне скупштине, у периоду од четири године;

3. утврђивање одговорности на Извршном комитету и генералном секретару, за спровођење МАС-ових програма које је одобрила Генерална Скупштина, којим ће помагати у реализацији задатака реконструисана и повећана Комисија за спровођење програма (ICA/CPM);

4. утврђивање одговорности за надгледање и процену дистрибуције МАС-ових програма и операција на Комисији за вредновање програма (CEP) која треба да извештава Извршни комитет, Делегатски састанак и Генералну скупштину како организација остварује циљеве и дистрибуира резултате у односу на постављене циљеве и коришћење извора;

5. утврђивање одговорности за рад Међународног архивског програма за развој (FIDA) на Извршном комитету који користи савете проширене CPM. Комисија за развој архива - CAD⁷ више неће постојати, али ће региони имати свој удео посредством председника регионалних огранака који постају чланови Извршног комитета;

6. реорганизација Међународног архивског програма за развој (FIDA) као посебног ентитета, којим управља борд поверилаца са већом улогом у развоју архивистике, архивиста и заштите архивског наслеђа широм света.

Извршни комитет ће бити проширен представницима регионалних групација МАС-а. Усвојено је да се проширени Извршни комитет састаје једном годишње, а ако се сазове, заседа и као ванредна сесија. Сваки члан реконструисане Комисије за управљање програмом имаће одговорност према одређеним деловима професионалног програма, који ће произлазити из приоритета МАС-овог радног плана и сваки ће имати своје јасне надлежности. Извршни комитет ће на себе преузети одговорност за Међународни фонд за архивски развој (FIDA), а најмање три програма у проширеном CPM ће бити посвећени обуци и развоју. Сви елементи МАС-ових активности, укључујући и публикације, програм ЦИТРА-е и рад регионалних секција и комитета, биће укључени у свеукупни МАС-ов радни план. Извршавање разних елемената према плановима и циљевима надгледаће Комисија за процену програма (CEP). Амандманима на Статут омогућено је и видно побољшање координације у комуникацијама између свих нивоа и свих елемената МАС-а, што има за циљ да корисне и виталне информације, а нарочито резултати рада, буду достављени брзо и успешно. Реорганизација функција и радних аранжмана унутар Секретаријата предузета је да обезбеди побољшање комуникација између свих нивоа организација и то ће постати кључна функција Секретаријата. Секретаријат ће такође повећати своју улогу у подршци администрација нарочито регионалних огранака, тамо где се та

---

⁷ CAD – Commission on Archival Development

подршка тражи и где може бити пружена. Као први корак у побољшању комуникација и свести о потребама МАС-а, биће штампање приручника, односно практичног упутства за потребе руководиоца огранака, секција и комитета. Сматра се да су усвојени амандмани неопходан минимум за имплементацију измена, што ће МАС учинити динамичном организацијом. На исти начин и статут треба да буде динамичан документ који ће омогућити МАС-у и његовим члановима да остваре визију и програм МАС-а. Генерална скупштина 2004. године треба да буде у могућности да профитира из тога и да буде у могућности да процени ефекте тих статутарних промена, који треба да омогуће успешну операционализацију и даља прилагођавања потребама.

СТРАТЕШКИ ПЛАН МАС- а 2000-2010

Генерална скупштина једногласно је усвојила и **Стратешки план 2000-2010**. Мисија МАС-а је унапређивање архива широм света. Архиви, обезбеђујући доказе људских активности и трансакција, наглашавају права појединаца и држава, и фундаментални су за демократију и добру управу. Архиви штите меморију људске заједнице, чувајући документе њене прошлости. У постизању унапређења архива, МАС ради на заштити и повећању меморије људске заједнице. У испуњењу те мисије, стратешки приоритети МАС-а у наступајућој декади биће:

1. ГЛОБАЛНО УЧЕШЋЕ И РАЗВОЈ

У протеклих 50 година МАС је постао један од најважнијих међународних невладиних организација у свету, у више од 190 земаља и територија, с мрежом регионалних огранака која обухвата земаљску куглу. У наступајућој декади има за циљ да продуби свој интернационализам, пребацујући активности и утицај на регионалне огранке, користећи предности претходних извора експертизе с циљем да промовише разумљиве и стручне архивске системе широм света:

- архивски фонд за развој FIDA биће реструктурисан с циљем да одигра централну улогу у МАС-овим међународним програмима;
- регионални огранци биће много тешње укључени у доношење одлука;
- нови огранци биће установљени у регионима где чланови желе да их имају, а доделиће им се широк опсег професионалних активности;
- регионални огранци биће подстицани да проширују чланство и да укључују мање организације и појединце.

2. ОБУКА

Обука стручног и парастручног колектива одавно је укључена у МАС-ове програме и одиграла је значајну улогу у унапређивању архивских служби широм света. У следећој декади МАС ће тражити могућности да одговори краткорочним и дугорочним изазовима с којима се суочава. Усмериће своје напоре на промовисање обуке нових архивиста,

конзерватора и руковалаца документима, за олакшавање континуалног образовања оних који су већ запослени, углавном развојем и дистрибуцијом образовног материјала:

- МАС ће наставити да сарађује са стратешким партнерима, као што је IRMT,⁸ да адаптира и развија образовне материјале на разним језицима укључујући француски и шпански;

- развијаће одговарајуће профиле за архивисте и конзерваторе;
- промовисаће дописне системе образовања у земљама где нема формалног професионалног образовања, користећи Интернет;

- МАС ће радити на подршци архивистима промовисањем имплементације Етичког кодекса:

3. АРХИВИ КАО МЕМОРИЈА НАЦИЈА

Иако су архиви фундаментални за демократију и добру управу, архивску грађу и документ из којих се издвајају често узимају здраво за готово, или чак превиђају, како јавност тако и они који управљају и доносе одлуке. Архивисти морају стално да скрећу пажњу на критичку важност документарног наслеђа и на његову културну и евиденциону вредност. Архиви представљају колективну меморију друштва и нација.

- У наступајућој декади, МАС ће наглашавати њихову важност за нације и за грађане.

Повећана употреба нових технологија у настајању, одржавању и заштити докумената нуди широке могућности архивистима и архивским институцијама у 21. веку. Архивисти морају да примењују своје професионалне способности како би пронашли решења за притискајуће проблеме везане за дигиталне писарнице, па архивске институције треба да обезбеде нове врсте служби за светски аудиторијум. Архивисти морају да држе корак са променама у законодавству које утичу на њихов рад. Такође треба да се боре за професионалну независност и морални интегритет. У наступајућој декади МАС ће радити на подршци архивиста проучавањем кретања у том послу и припремом образовних материјала о:

- електронским писарницама,
- новим комуникационим технологијама,
- заштити свих облика информација и носиоца информација,
- законодавним променама широм света.

4. КОМУНИКАЦИЈА СА СВЕТОМ И НАШИМ ЧЛАНОВИМА

Комуникације су лепак који држи на окупу разнолику и географски распрострањену организацију каква је МАС. Да би организација функционисала ефикасно, она мора константно да побољшава своје

---

⁸ IRMT – International Records Management Trust

комуникације, максимално користећи технолошке могућности. У следећој декади МАС ће:

- направити да евиденциона и културна вредност архива буде фокус реновиране стратегије у комуникацијама, са нагласком на њиховој важности за нације и грађане;
- обезбедити да сви чланови МАС имају приступ свим релевантним продукцима;
- радити на обезбеђивању да сви чланови категорије А и све архивске школе имају приступ Интернету, идентификујући екстерно финансирање тамо где је потребно

5. РАЗВИЈАЊЕ СТАНДАРДА

У глобалном окружењу на почетку 21. века, са дистанцама које се смањују и са унифицираним тржиштем, развој стандарда добија на критичној важности и утиче на све видове друштва. Витални значај има активна улога архивиста у постављању стандарда, озбиљно схватање њихових специфичних потреба и брига, надгледање развоја и примена релевантних нових стандарда. Опсег стандарда који утичу на архиве велики је и МАС ће се стога концентрисати на најважније области:

- стандарде за архивисте, укључујуће стандарде за опис и етичке норме;
- стандарде за информациони менаџмент и повезане области;
- стандарде за заштиту, укључујући складиштење и припрему за случај опасности,

Нису све земље и све архивске службе у могућности да потпуно примене ISO стандарде, због недостатка инфраструктуре и финансија:

- МАС ће развити поступке засноване на најбољој пракси за своје чланове да их користе током кретања ка потпуној примени међународних стандарда;

МАС ће такође развити своју улогу надгледања (мониторинга) нових стандарда:

- ангажоваће се да помогне својим члановима широм света, нарочито онима који су директно укључени у рад на националним стандардима;
- Масови експертски комитети биће охрабривани да развијају контакте са одговарајућим ISO комитетима и да имају статус посматрача где је год то могуће.

2. АДМИНИСТРАТИВНА СЕДНИЦА ОКРУГЛОГ СТОЛА МАС-а

Административна седница ЦИТРА-с, односно Округлог стола Мас-а одржана је 22. септембра 2000. године. За дневни ред је имала: усвајање

Интерних прописа ЦИТРА-е; избор нових чланова Бироа ЦИТРА-е; усвајање профила особина/карактеристика чланова Бироа; Извештај о активностима Бироа; Извештај о резолуцијама 1999; извештај о објављивању излагања са Округлих столова у последње три године; чланство Бироа; ЦИТРА 2001-2003: локације и општи програм. Највећу расправу на Административној седници изазвало је утврђивање места одржавања наредних међународних конференција Округлог стола, преваходно Јерусалим, Израел, као место одржавања ЦИТРА-е за 2001. годину. Приликом одржавања Административне сесије у Единбургу, 27. септембра 1997. године, учесници 32. међународне конференције Округлог стола архива прихватили су позив Државног архива Израела да се конференција ЦИТРА-е одржи у тој земљи 2001. године. Извршни комитет МАС-а забележио је чињеницу да су резерве у погледу тог предлога формално изражене на будимпештанској Конференцији, 1999. године. Протест је изражен апелом учесника на колоквијуму Арапског огранка (ARBICA), одржаног у Дамаску, 1999. Генерални секретар Савета и председник ЦИТРА-е обавестио је Државни архив Израела о резервама које су изразили учесници на колоквијуму Арапског огранка. Државни архив Израела потврдио је Бироу ЦИТРА-е да ће учествовати у проналажењу путева који ће олакшати свим члановима ЦИТРА-е учешће на Конференцији у Израелу 2001. Након гласања делегата Генералне скупштине, у односу 41 за, 32 против и 12 уздржаних, прихваћен је предлог да се Округли сто 2001. године одржи у Израелу, али не у Јерусалиму, већ у Кибуц Ромед Ахелу. Административна седница прихватила је предлоге за одржавање конференција ЦИТРА-е за 2002. и 2003. у Француској и Јужној Африци. Усвојила је такође и генералне теме следећих конференција: *Архиви и друштво: шта чувати и како; питања вредновања и пријема архивске зраће*, што ће бити тема Округлог стола 2001 године, *Како друштво види и прихвата архиве*, 2002. године, те *Архиви у служби друштва као целине*, 2003.

3. ЕВРОПСКИ ОДБОР МАС

Састанак Европског одбора МАС-а одржан је 25. септембра 2000. године. Најважније питање о коме се расправљало било је формирање Европског и Евроазијског огранка МАС. У претконгресном периоду Европски одбор је упутио члановима А категорије МАС-а допис којим је тражио став у погледу формирања нових огранака на овом подручју, могућих географских граница између два огранка, могућег чланства у огранцима с позиција сопствених земаља, те могуће номинације за места председавајућег, заменика и секретара сваког огранка. Архив Југославије, као члан А категорије и представник Југославије у МАС-у, поздравио је намеру да се формирају огранци за подручје Европе и о томе писаним путем обавестио Европски одбор. Поднео је и оцену да би било корисно да њен представник буде у неком од форума

новооснованог/новооснованих огранака за Европу, а предложио је да представник Руске Федерације буде на једном од кључних места будућег огранка/огранака. На самом састанку Европског одбора изабрани су за председника Европског огранка представник Француске, заменик представник Пољске, док је за председника Евроазијског огранка изабран представник Руске Федерације. Формирањем два огранка за широко подручје Евроазије омогућено је чланицама с тих простора да се одлуче за своје чланство у наведеним огранцима, те да чланством у једном огранку стичу право придружених чланова у другом огранку, али истовремено редовно чланство у оба регионална огранка није могуће.

На састанку Европског одбора усвојен је и извештај о активностима Одбора за период 1996-2000. године, предлози за рад нових огранака, изабрани су чланови комитета два огранка, извештаји о раду Европске архивске мреже (EUAN) и Европских вирителних архива (EVA).

*****

Последњег дана рада Генералне скупштине МАС-а једногласно су усвојене препоруке које, због значаја за међународну архивску заједницу, као и за југословенску, објављујемо у целини

ПРЕПОРУКЕ 14. МЕЂУНАРОДНОГ КОНГРЕСА МАС

Прихватајући да Универзална декларација о људским правима прокламује да свако има право “да тражи, прими и саопшти информације и идеје путем медија, без обзира на границе” сматрајући да глобални ток информација указује на повећану важност међународних стандарда у области архивске терминологије, заштите, вредновања, чувања и приступа архивским садржајима и објављујући да стручно образовање и развој архивиста мора бити континуално обнављано и освежавано како би се обезбедило да архивска заједница може да одговори својим обавезама према документима, према корисницима, и према друштву уопште, 14. међународни конгрес архива препоручује да:

ЕЛЕКТРОНСКИ ДОКУМЕНТИ И ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

1. Архивисти омогућавају стални приступ садржајима и функционалности аутентичним електронским документима, са сазнањем да се они не могу сачувати у њиховом оригиналном физичком формату.

2. Директори националних архива (национални архивисти) с потпуним разумевањем о ургентној потреби заштите електронских докумената влада, треба да постану водећа снага у обезбеђивању заштите и приступа документима ради заштите људских права.

3. Архивисти, поздрављајући повећање приступа архивама, уз помоћ напредне технологије, обезбеђују да сви грађани, били у могућности или

не да користе модерну комуникациону технологију, имају исти приступ и исте могућности да користе своје документарно наслеђе.

4. Комитет МАС-а о архивским законодавним питањима (ICA/CLM) треба константно да надгледа развој питања копирајта, нарочито у вези са развојем копирајта електронског материјала, и треба да обезбеди стручни рад и стручну помоћ професији.

СТАНДАРДИЗАЦИЈА

5. Сви МАС-ови комитети и секције сматрају термилошке и друге стандарде релевантним за њихове области професионалне специјализације и промовишу њихову употребу.

6. Сви архивисти треба да охрабрују њихове националне органе за стандардизацију да активно учествују у развоју нових ISO стандарда у разним доменама архивске праксе и треба да усвоје политику базирану на ISO и МАС стандардима.

7. Архивисти сродне професије и администратори треба да подигну своје разумевање техника и квалитета управљања на виши ниво, с циљем да побољшају менаџмент архива.

ОБРАЗОВАЊЕ АРХИВИСТА

8. Архивске институције и удружења архивиста треба да промовишу свест о прихватању принципа МАС-овог Етичког кодекса, који је усвојен на 13. седници Генералне скупштине МАС-а.

9. Архиви треба да охрабрују универзитете да организују образовне курсеве архивске науке за универзитетске студенте права, менаџмента, друштвених наука, историје, а МАС треба да развије модел за такве образовне курсеве.

10. Администратори архивских библиотека треба да обезбеде слободан приступ у свако доба, с потребним ресурсима које обезбеђују референтне службе.

РАЗВОЈ ПРОФЕСИЈЕ

11. Комисија МАС-а за програмски менаџмент развија инструменте надгледања потреба професије, установљава платформу за дистрибуцију МАС-ових продуката и тај облик сарадње са својим чланством успоставља на регуларним основама.

12. МАС постаје тело које усмерава своју активност на есенцијалну улогу архивисте ка спољњем свету и корисничким службама.

ЗАШТИТА АРХИВСКОГ НАСЛЕЂА

13. У вези са сталним проблемом менаџмента архива бивших репресивних режима и њихове важности за консолидацију демократских система, МАС треба да ради с Унеском на развоју програма заштите таквих архива и то ургентно, водећи рачуна о смерницама изнесеним у

МАС-овој и Унесковој студији из 1995. године са насловом *Управљање архивима државне безбедности у земљама бивших рејресивних режима*.

СПЕЦИЈАЛНА ЗАХВАЛНОСТ

14. Четрнаести међународни конгрес архива, који се одржава у Севиљи, изражава најдубљу захвалност за част коју је Његово величанство краљ Шпаније исказао прихватајући почасно председавање Конгресом и његовим активностима, те за учешће на церемонији отварања.

15. Четрнаести међународни конгрес архива изражава своју захвалност свим националним и међународним, јавним и приватним организацијама које су потпомогле имплементацију МАС-ових програма 1996-2000.

16. Четрнаести међународни конгрес архива захваљује свим колегама које су омогућиле да сесије буду стимулишућа и изазовна претресања професионалних тема, известиоцима који су у резолуције уградили своју заинтересованост изражену током професионалних програма.

17. У име МАС-а и свих учесника, 14. међународни конгрес изражава своју најдубљу захвалност Влади Шпаније, Влади Андалузије, градоначелнику Севиље, заменику директора Државног архива Шпаније и Министарству образовања и културе коме Архив припада, директору Конгреса и њеним колегама, те осталим шпанским архивистима који су били укључени у топлу добродошлицу и организацију 14. међународног конгреса архива.